

Залізний острів

Автор:

[Олесь Гончар](#)

Залізний острів

Олесь Гончар

«Залізний острів» Олеся Гончара – це новела з роману «Тронка», героями якої є двоє закоханих***. Дух авантюризму привів їх на військовий корабель, який служить полігоном для нічних бомбардувань. Юність, чистота і любов проти суворої дійсності війни – тема, що неодноразово зустрічається у творчості митця, звучить і в новелі «Залізний острів» з роману «Тронка». Цей твір є обов'язковою частиною шкільної програми. Найвідомішими творами автора є романи «Собор», «Тронка», «Прапорonoсці», новела «Модри камень».

Олесь Гончар

ЗАЛІЗНИЙ ОСТРІВ

(Глава IX з роману «Тронка»)

Блакитніє море. Дитячим щебетом починається ранок на одному з мальовничих півостровів, що по-тутешньому зветься просто кут. На куті великий старовинний парк, один з тих парків, що їх колись насаджували та поливали в таврійських маєтках заробітчани та місцеві степовики, ті, чиї внуки та правнуки зараз ціле літо щебечуть у затінках цього парку та смаглявють біля моря до мулатної смаглості. «Комуна» зветься цей кут і цей парк, тому що тут ще в двадцяті роки справді була комуна демобілізованих червонофлотців, і хоч комуни давно нема, але ймення від неї ще й досі зосталось. Восени та навесні, доки діти у школі, в Комуні проводяться наради районного масштабу, форуми чабанів або

кукурудзозоводів, сюди ж ідуть відзначати й Першотравень, а потім на ціле літо – рясносонячне, степове, – влада тут переходить до рук піонерії, хлопчаків та дівчаток, що їх з усіх усюд звозять сюди, і їхнім житлом стають цупкі профспілкові намети, а єдиним начальством – виховательки та вожаті.

І хоч тут здебільшого все люди веселі, але й серед них своїми вигадками та голосом, що як веселий дзвіночок, виділяється Тоня Горпищенко. Коли не глянеш, вона в оточенні дітлашні, і хоч нікому Тоня не потурає, як і їй самій батько не потурав, всякого вміє приструнчити, все ж, незважаючи на це, малюки чомусь линуть до неї найбільше, їм з нею весело, Тоню вони по-справжньому люблять, її енергії вистачає і на танці, і на співи, і на різні ігрища, а дітям, що прибули сюди аж з обласного центру, ніхто так цікаво, як Тоня, не розповість про різні трави та про комах, про мурашок та степових птахів, вона тобі й цикаду, і ящірку сама зловить, щоб зблизька її з дітьми роздивитись. Але якщо ти звичками розгуба-роззява і, скупавшись, там і забуваєш біля моря щось із своєї одежі, щоб хтось за тебе підбирав, то не сподівайся, що Тоня-вожата це так тобі пропустить. З її легкої руки на табірному подвір'ї з'являється така собі «Дошка юних забудьків», на якій висять на гвіздочку чиїсь забуті труси, чиїсь балетки, чийсь картуз...

Люблять з нею діти ходити в походи, а оскільки дивитись тут особливо нема чого, все степ та степ, де тільки й побачиш давній, може, ще сарматський курган або сліди капонірів – захисників, де під час війни стояли обкопані літаки, – то найчастіше Тоня йде з дітьми по дузі затоки аж до того місця, де над самим морем, край рудої суші соковите зеленіють кущики очерету.

– Вгадайте, звідки цей очерет? Чому ніде більше нема, а тут зеленіє?

І буває, що декотрий з дітлашні і вгадає:

– Мабуть, тут є солодка вода.

В очереті справді натрапляють вони на таке багатство, якому й ціни не складеш у степу: криниця чистої джерельної води! Не дуже й глибока вона, сонце її просвічує аж до дна, а саме дно, мов у каменоломні, золотиться уламками абияк накиданого каменю-черепашника. Дітям-розкіш: обляжуть криницю з усіх боків, набирають воду в пригорщі й смаковите п'ють, а понапивавшись, пустують, бризкають один одному в обличчя, лящуть, аж поки знову прищухнуть,

дивлячись, як вода в криниці встоюється і сонячне проміння, зламане в ній, перестане гойдатись. Ось тоді й дізнаються вони від Тоні-вожатої, що це криниця не проста, що про неї ходить легенда, нібито в ній дно подвійне, і коли довго дивитись отак, то можна помітити, як на дні, між отим сторчма накиданим камінням, зблисне уламок шаблі козацької. Легенду цю знає вся степова округа, і, звичайно ж, у неділю жодна п'яна компанія не мине криниці, щоб не повстромляти в неї свої п'яні пики – їм ввижається там і шабля, і кинджал, і що завгодно... Буває, що пробують дістати той скарб, бо ніби ж зовсім близько бачить хтось шаблю і держак інкрустований, але тільки сягне рукою у воду, як дна вже й нема – немає ні дна, ні скарбу. Лежать малюки і дивляться у воду так пильно, що котромусь із них справді вже ввижається ніж гострий, як промінь, і сама вожата їхня, що теж розпласталася між ними над криницею, ніби вже бачить щось блискуче між камінням, чи, може, то тільки сонячний промінь грає? Та бачить вона тут, у цій чистій криниці, і те, чого її малята при найбуйнішій фантазії побачити неспроможні – неспроможні заглядіти, як десь із самого дна крізь хащі наламано проміння всміхається до їхньої вожатої якийсь хлопчина, той, чие зображення отак проблискувало їй із води, налітої в гумове колесо в степу для чайок...

Буває, що набреде тут на їхню екскурсію табірний баяніст, в якого на голові ціла кучма густої вовни, аж дивно, чому його не стрижуть у таку спеку, баяніст починає приставати до вожатої з різними жартиками, називає її смаглявочкою, а вона просто в вічі баяністові каже, що як йому не соромно тут байди бити поміж дітьми, коли міг би зерно на токах вантажити в цей час.

– Треба ж комусь на баяні грати, – регоче витівник, а Тоня йому знов на це:

– В мене он п'ятикласник Петько Шамрай сам на баяні вміє не гірше за вас... А то позвикали гроші розтринькувати робіткомівські. В декотрих піонертаборах кажуть, до того дійшло, що не тільки баяністів, а й сурмачів наймають, щоб піонерів уранці будили...

А коли рушають до табору, то баяніст, гукнувши дітям: «Ідіть, ідіть!» – на хвилинку ще затримує Тоню-вожату в очереті, і тоді дітлашня, нашорошена, як зайченята, знову чує:

– Ех ти ж, смаглявочка!

І вслід за цим дзвінкий виляск і схвильовані слова їхньої вожатої:

- Піди спершу тричі вмийся!

Тричі вмийся, себто перед тим, як лізти цілуватись...

І навіть малюкам ця формула їхньої вожатої до вподоби.

А що ближче до кінця тижня, то більше Тоню обіймає якесь хвилювання, в суботу з самого рання вона вже сама не своя, бурхливо-радісна, нестримно кидається з обіймами на товаришок-вожатих, і вони знають, в чім річ, вони дружно просять начальника табору, щоб відпустив Тоню на вихідний додому.

Її проводжають надвечір вожаті й дітлахи, і навіть ті, чиї труси та картузи вона вивішувала на дошку роззяв, стають трохи сумні, що Тоні завтра з ними не буде.

До радгоспу звідси далеко, лежить туди курявна степова дорога, але Тоня, щоб скоротити свою путь, вирішує брести через лиман навпростець, – так вона зріже кут, дістанеться того берега набагато швидше, а там уже рукою подати до одного з їхніх відділків... Затока тут не схожа на ту, що біля їхнього радгоспного степу, ця ще мілкіша, і її справді можна перейти вбрід. Помахавши на розвітання рукою дітям та вожатим, що вийшли на берег її проводжати, Тоня підбирає платтячко вище колін, і вже її тугі смагляві ноги сміливо забродять в це тропічне море, де нагріта за день вода тепла, як молоко, і гаряче, йодисто пахнуть водорості. Густо збиті хвилею, вони непорушно киснуть у воді, і по них так м'яко ступати. Далі від берега море стає прозоре та чисте, дно видніє кожною своєю піщинкою, а потім знову з'являються водорості; вони ростуть по дну якісь мережані, гіллясті – фантастична, неземна рослинність. В тій затоці, що біля радгоспу, водоростей зовсім нема, а тут їх цілий ліс під водою. Сонце просвітлює воду, і їх видно виразно, до кожного стебельця, наче в акваріумі, а там, де Тоня бредє, вони самі розхиляються перед нею, наче дають їй дорогу, наче знають, куди Тоня спішить. А вона таки спішить, і все їй сміється в грудях, і серце палає жагою зустрічі. Не те що такий лиман, що його курка перебрєде, а, здається, і ціле море перемайнула б вона, щоб тільки швидше бути там, де хлопчина, з усіх найгарніший, жде її на побачення. Скільки разів, то вранці, то вечорами, коли табір уже спить після відбою, вона припадала вухом до приймача, вслухалась, чи не озветься часом до неї Віталік, чи не скаже хоч одне слово, може, просто назве її ім'я. Адже поки не був радистом в радгоспі, то радіохуліганів, міг через

ефір розшукати її в степу, покликати, а тепер, коли йому доручили весь радіовузол, тепер він сам не дозволяє собі такі коники викидати. Та вона й не сердиться на нього за це. Не сердиться, що мусить сама зараз бігти до нього на побачення, адже він сьогодні на чергуванні і йому не можна відлучатись – це не те, що їй. В усьому вона ставила його вище за себе, в його вмінні, в роботі, в здібностях, і якщо тільки чим вона могла не поступатись перед ним чи й перевершувати його, то це, мабуть, своєю любов'ю. Брела, дедалі вище підбираючи платтячко, то наспівувала, то голосно сміялась, що вона вільна, що попереду вечір побачення і що цілуватиме її той, хто їй любий.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/gonchar_oles/zal-zniy-ostr-v

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)